

Orimattilan kotiseutumuseo
Kokoelmaohjelma

Orimattilan kotiseutumuseon

KOKOELMAOHJELMA

Sivistys- ja hyvinvointivaliokunta 2.6.2020

Sisälllys

1. Johdanto	3
2. Museon historia: kehitys ja nykytila	4
3. Kokoelman painopisteet ja tallennustehtävä	6
4. Kriteerit ja arviointiperusteet kokoelmaan otolle ja poistoille	7
<i>Poistot</i>	
5. Kokoelmakäytännöt ja kokoelman hallinta	8
<i>Kokoelmatyön resurssit ja kokoelmatilat</i>	
<i>Kokoelmaan liittäminen</i>	
<i>Kokoelman hallinta ja käyttö</i>	
<i>Lainaustoiminta</i>	
6. Kokoelman saavutettavuus ja viestintä	13
7. Kokoelman tulevaisuus	14
Liitteet	16
<i>1. Vastaanottolomake (Lahja-/kauppakirja)</i>	

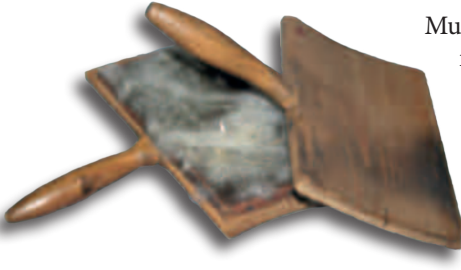
1. Johdanto

Orimattilan kotiseutumuseo on Orimattilan kaupungin omistama ja ylläpitämä kulttuurihistoriallinen paikallismuseo, joka sijaitsee Orimattilan keskustassa. Orimattilan kotiseutumuseon toiminnasta vastaa Orimattilan kaupungin kirjasto- ja kulttuuripalvelut ja se kuuluu sivistys- ja hyvinvointivaliokunnan alaisuuteen. Museo tukee omalta osaltaan Orimattilan kaupungin elinvoimaisuuden ja yhteisöllisyyden kehittämistä. Museon toiminta kohdentuu nykyisen Orimattilan kaupungin alueen kulttuuriperintöön. Museoalueella on yhdeksän rakennusta, joista kahdeksan on siirretty alueelle muualta Orimattilasta. Rakennukset edustavat paikallista agraariyhteiskunnan rakennusperinnettä 1700-luvulta 1900-luvun alkuun. Museoalueelta löytyvät Yli-Mäkelän tilan päärakennus, vanha mylly, savutupa, kivenhakkaajan mökki, kyläseppän paja, kaksi aittaa, naisten työhuone sekä viljamakasiini. Rakennusten lisäksi Orimattilan kotiseutumuseon kokoelmassa on noin 4000 esinettä. Orimattilan kotiseutumuseo on yleisölle avoinna kesäisin sekä sopimuksen mukaan muina aikoina.

Sekä ammatillisesti että ei-ammattillisesti hoidettujen museoiden toimintaa ohjaa Museolaki (314/2019) sekä Museotyön eettiset säännöt (2005), jotka on laatinut Kansainvälinen museoneuvosto ICOM (International Council of Museums). Eettinen säännöstö heijastaa kansainvälisen museoyhteisön yleisesti hyväksymiä periaatteita. Museokokoelmat muodostavat merkittävän julkisen perinnön, jolla on erityisasema lain edessä ja jota kansainvälinen lainsäädäntö suojaa.

Päärakennus. Kuva Milla-Lotta Kemiläinen

Museotyön kivijalka ovat kokoelmat, joiden varaan ja ympärille museon muu toiminta rakentuu. Museokokoelmat vaativat ympäristöstä hoitoa, luettelointia ja järjestämistä. Orimattilan kotiseutumuseon kokoelmaohjelma on laadittu kokoelmanhallinnan tueksi ja se ohjaa konkreettisesti museon toimintaa. Kokoelmaohjelman tarkoituksena on antaa kuvaus kokoelmien historiasta ja nykytilasta sekä määrittellä kokoelman painopisteet ja kokoelman kartuttamisen perusteet.

Kokoelmaohjelmassa määritellään museon suhde kokoelmaansa: siihen kirjaan museon velvollisuudet kokoelmaa kohtaan ja kuvaillaan ja määritellään kokoelmakäytännöt sekä museon tallennustehtävä. Kokoelmaohjelma on museon työkalu, joka mahdollistaa suunnitellun ja tavoitteellisen museotyön. Se parantaa kokoelmatyön laatua ja suuntaa niukkoja resursseja tärkeiksi määriteltyihin kohteisiin. Kokoelmaohjelma prosessikuvauksineen toimii myös perehdytysohjeena museon uusille työntekijöille.

Kokoelmaohjelman on laatinut vuosina 2019-2020 Orimattilan kotiseutumuseon toiminnasta vastaava viranhaltija Orimattilan kaupungin kulttuuripäällikkö Henrika Suna (FM, kulttuurituottaja YAMK, rakennusrestauraation artonomi AMK). Kokoelmaohjelman tekoa on ohjannut vuosina 2019-2020 kokoontunut Päijät-Hämeen museoiden työryhmä vetäjänään maakuntamuseotutkija Anna-Riikka Vaden Lahden museoista. Orimattilan kotiseutumuseon kokoelmaohjelma on hyväksytty Orimattilan sivistys- ja hyvinvointivaliokunnassa 2.6.2020. Kokoelmaohjelma on luonteeltaan olosuhteiden ja käytäntöjen mukaan muuttuva asiakirja, mistä johtuen kokoelmaohjelma tarkastetaan ja tarvittaessa päivitetään viiden vuoden välein.

2. Museon historia: kehitys ja nykytila

Ajatus Orimattilan kotiseutumuseon perustamisesta syntyi 1930-luvulla. Päätös asiasta tehtiin kunnanvaltuustossa vuonna 1934 opettaja Eemil D. Elorannan esityksestä, mutta tarkoitukseen ei kuitenkaan vielä tuolloin löytynyt määrärahaa. Päätös herätti silti pitäjän asukkaissa kiinnostusta museota kohtaan, ja kylissä ryhdyttiin keräämään kokoon museoesineitä. 1940-luvulla museon perustaminen tuli ajankohtaiseksi maanviljelijä Ilmari Kuoppalan tarkoitukseen antaman testamenttilahjoituksen avulla. Testamenttilahjoitus velvoitti kunnanvaltuuston asettamaan museotoimikunnan huolehtimaan museon perustamisesta. Samoihin aikoihin syntynyt Orimattila-seura otti lopulta huolekseen käytännön perustamistyöt yhdessä museotoimikunnan kanssa ja hoiti museon ylläpitoa, kunnes luovutti museon hoitamisen ja kehittämisen kunnalle vuonna 1953. Yleisö pääsi tutustumaan kotiseutumuseoon ensimmäistä kertaa heinäkuussa 1952 Orimattilan maatalousnäyttelyn yhteydessä, kun museon entistämisen ja kunnostustyöt oli suoritettu loppuun. Museon viralliset avajaiset pidettiin 23.9.1953.

Museoalueelle on siirretty kahdeksan rakennusta eri puolilta Orimattilaa pääosin 1950-luvulla. Museoalueelle vuonna 1948-1950 siirretty päärakennus edustaa 1800-luvun alun vaurasta talonpoikaistaloa. Talo on ollut Renkomäen Yli-Mäkelän suvun asuinrakennus. Rakennuksessa on eteinen, tupa, isännänkamari, sali sekä kamari. Vesimylly on rakennettu 1800-luvun alkupuolella Heinämaan Sepänjoen varrelle. Viimeksi myllyä käytettiin toisen maailmansodan aikoihin ja jonkin aikaa sen jälkeen. Vesimylly siirrettiin museoalueelle vuonna 1960. Savupirtti on rakennettu vuonna 1705 Heinämaan Jursalaan (Isotalo), muutettu myöhemmin uuloslämpiäväksi ja siirretty museoalueelle vuosina 1956–58. Naisten työhuoneena kesäisin käytetty rakennus on rakennettu Kuivannolle 1800-luvun alkupuolella. Museoalueella se on siirretty vuonna 1959 ja toimii tällä hetkellä varastona. Kivenhakkaajan mökki on sijainnut Keiturin kylässä ja se on rakennettu 1800-luvun puolivälin tienoilla. Mökissä on asunut kivenhakkaaja perheineen, ja siellä on lisäksi pidetty aikoinaan kiertokoulua. Kiertokoulunopettaja majoitettiin rakennuksen toiseen huoneeseen. Mökki on siirretty museoalueelle vuonna 1969. Pitkä aitta eli luhtiaitta on rakennettu Keiturille 1800-luvun alkupuolella. Aitan kuusi huonetta on jaoteltu esineistön puolesta teemoittain. Pitkä aitta on siirretty museoalueelle vuonna 1950. Pienempi aittarakennus on rakennettu 1700-luvulla Heinämaan Jursalaan ja siirretty museoalueelle 1950-luvun lopulla. Tällä hetkellä aitta on säilytystilana. Paja on entinen kyläseppän paja Mallusjoelta, joka on siirretty museoalueelle vuonna 1968, mutta sen pystytys saatiin valmiiksi vasta vuonna 1977. Makasiini on ollut seurakunnan viljamakasiinina, johon on kerätty seurakunnalle maksetut viljaerät. Nykyisin makasiini toimii esineiden säilytystilana ja sen yläkerrassa järjestetään ajoittain vaihtuvia näyttelyitä. Tiilinen viljamakasiini on rakennettu vuonna 1896 ja sijaitsee alkuperäisellä rakennuspaikallaan. Makasiini saatiin seurakunnalta museon käyttöön rakennuksen korjauksen yhteydessä vuosina 1978–79. Museoalueella ennen sijainnut seurakunnan riihi purettiin alueelta 1970-luvun lopussa.

Museon esineistön kartoittaminen alkoi vuonna 1947 Etelä-Suomalaisen Osuuskunnan ylioppilasretkikunnan toimesta. Retkikunta kiersi Orimattilan eri kylissä talosta taloon inventoiden museokelpoista tavaraa. Retkikunnan inventoimista esineistä museoon saatiin hieman yli 600. Näistä esineistä osa oli hyvin iäkkäitä, 1700-luvulla valmistettuja. Vuonna 1969 julkaistussa Orimattila-kirja III:ssa kirjoitetaan luetteloituja museoesineistä olevan noin 1300 kappaletta. 1970-luvun alussa esineitä oli noin 2800 kappaletta ja vuonna 1976 yli 3200. Kokoelmien laajuus nykyisin on noin 4000 esinettä.

Museon kokoelmat koostuvat esineistä, joista suuri osa on maatalousesineistöä sekä käsitöihin ja kodinhoitoon liittyviä. Myös talonpoikaishuonekalut ovat olennainen osa kokoelmaa. Kokoelmassa on myös runsaasti erilaisia tekstiilejä. Museon kaikki kokoelmat ovat Orimattilan kaupungin omistuksessa. Kokoelmista suurin osa on luetteloitu pahvisille esinekortteille. Sähköisesti WebMusketti-kokoelmatietokantaan luetteloituja esineitä on 397 (tilanne kesäkuussa 2020). Museossa on myös kokonaan luettelottomia esineitä arviolta noin 100 kappaletta. Kokoelmista on valokuvattu sähköisesti luetteloidut esineet. Pahvikortteille luetteloiduista esineistä on piirroskuvat.

Nyky muodossaan museotiloissa on pyritty mahdollisimman ajanmukaiseen ja kodinomainen sisutukseen esinenäyttelyn sijasta. Museon pyrkimys on toimia kävijälle mallina oman kulttuuriympäristönsä ja aikakautensa arkielämästä.

3. Kokoelman painopisteet ja tallennustehtävä

Esineen kokoelmaan otton on aina pohjaututtava museon kokoelmaohjelman määrittelemiin painopisteisiin. Orimattilan kotiseutumuseon kokoelman painopiste on 1700–1900-luvun alun agraariyhdistykseen kuuluvissa esineissä, eli talonpoikaisesineistössä. Pääosin kokoelman esineistö on 1800-luvun loppupuolelta. Esineistä suurin osa on työkaluja ja kodin käyttöesineitä. Kokoelmassa on myös esineistöä varsinaisen painopisteen ulkopuolelta. Maantieteellisesti suurin osa esineistä on Orimattilan kunnan/kaupungin nykyisten ja entisten rajojen sisältä: Orimattilaan aiemmin kuulunut Renkomäki liitettiin Lahteen vuonna 1956 ja Artjärven kunta teki kuntaliitoksen Orimattilan kaupungin kanssa vuonna 2011. Kokoelmassa ei ole esineitä Artjärven alueelta, sillä Artjärvellä on oma kotiseutuyhdistyksen ylläpitämä kotiseutumuseo, jonne talonpoikasesineistöä on talletettu.

Kokoelman erityispiirteenä voidaan pitää paikallisiin elinkeinoihin liittyvää esineistöä, kuten kivenhakkaajan työvälineistöä ja heinämaalaiseen pitsinnypläykseen liittyvää esineistöä. Runsaan vesimyllyverkoston vuoksi kivenhakkaajien ammattikunta

Luhtiaitta. Kuva Milla-Lotta Kemiläinen.

oli Orimattilassa hyvin edustettu 1700-luvulta 1900-luvun alkuun. Länsi-Orimattilassa sijaitsee Keiturin Kivikallio, josta myllynkiviä hakattiin. Museoalueelle on siirretty kivenhakkaajan perheen asuintalo Keiturista, missä kivenhakkaajan työvälineistöä on esillä. Museoalueella sijaitsee myös vesimylly myllynkivineen. Pitsinnypläykseen liittyvää esineistöä ovat nypläystyynyt sekä heinämaalaiset pitsimallit.

Orimattilan kotiseutumuseon tallennustehtävä on tallentaa paikallista talonpoikaisesineistöä 1700-luvulta 1900-luvun alkuun. Mikäli tätä nuorempaa esineistöä otetaan kokoelmaan, tulee sen liittyä vahvasti paikallisiin elinkeinoihin, kuten tekstiiliteollisuuteen, joka oli Orimattilassa merkittävässä asemassa 1800-luvun lopusta aina 2000-luvulle saakka. Myös muita tallennustehtävän ulkopuolisia yksittäisiä esineitä voidaan harkinnan mukaan ottaa kokoelmaan, mikäli ne ovat vahvasti Orimattilaan tai orimattilalaisuuteen liittyviä ja ne nähdään erityisen merkittävänä paikallisen perinteen tallentamisen kannalta.

4. Kriteerit ja arviointiperusteet kokoelmaan otolle ja poistoille

Kokoelmaan otetaan ainoastaan sellaisia esineitä, jotka täyttävät kriteerit kokoelmaan otolle. Ensisijainen kriteeri esineen kokoelmaan otolle on esineen omistusoikeuden siirtyminen museolle. Museo ei ota vastaan talletuksia tai pitkäaikaisia lainoja. Muut Orimattilan kotiseutumuseon kriteerit kokoelmaan otolle ovat:

1. *Esine osuu museon tallennustehtävään ja painopisteisiin, ks. luku 3*
2. *Esineeseen liittyvien kontekstitietojen määrä*
 - *Esineestä on tiedettävä vähintään kaksi seuraavista: esineen valmistusajankohta, esineen käyttöajankohta, esineen tekijä, esineen käyttäjä, esineen käyttöpaikka.*
 - *Valokuvasta on tiedettävä kuvan ottopaikka, -aika ja mahdollisesti kuvan ottaja sekä henkilökuvissa olevien henkilöiden nimet.*
3. *Esineen kunto*
 - *Esineen on pääsääntöisesti oltava hyväkuntoinen. Kokoelmaan ei oteta pahasti vaurioituneita tai rikkiinäisiä esineitä.*
4. *Esineen edustavuus kokoelmassa: kahta samanlaista esinettä ei pääsääntöisesti oteta kokoelmaan*
5. *Museon resurssit, esimerkiksi tilaresurssit ja esineen konservointitarve*

Poistot

Orimattilan kotiseutumuseon kokoelmasta ei ole juurikaan tehty poistoja, mutta poistoja koskevien käytäntöjen kirjaaminen on olennaista tulevan kokoelmatyön kannalta. Olemassa olevaa kokoelmaa tarkastellaan poistojen näkökulmasta sitä mukaan, kun kokoelmaa inventoidaan ja digitoidaan. Poistoissa noudatetaan ICOMin eettisiä sääntöjä.

Poisto kokoelmasta voidaan tehdä jostakin seuraavista syistä:

- *Esine on niin huonokuntoinen, ettei sitä kohtuullisilla konservointitoimenpiteillä voida kunnostaa*
- *Esineen huono kunto aiheuttaa vaaran muiden esineiden säilytysolosuhteille*
- *Esine ei sovi museon kokoelman painopisteisiin ja tallennustehtävään*
- *Esineen kontekstitiedot ovat puutteelliset*
- *Esineestä on kokoelmassa kaksoiskappale*
- *Museolla ei ole tarjota esineelle sopivia ja turvallisia säilytysolosuhteita*

Poiston yhteydessä tarkastetaan esineen luettelointitiedot ja lahjakirja. Sähköisessä kokoelmatietokannassa olevien esineiden luettelointitiedot säilytetään ja tietoihin lisätään maininta esineen poistosta. Luettelointikortille luetteloidun esineen kortti säilytetään ja korttiin kirjataan tieto esineen poistosta. Esine valokuvataan ennen poistoa. Poistettavasta esineestä poistetaan siinä fyysisesti oleva esinenumero. Toimenpiteet suorittaa kulttuuripalveluiden henkilöstöön kuuluva työntekijä. Poistoihin liittyvä kokonaisvastuu on kulttuuripäälliköllä.

Poisto voi tapahtua jollakin seuraavista tavoista:

- *Esine palautetaan esineen lahjoittaneelle henkilölle/taholle*
- *Esine lahjoitetaan toiselle museolle*
- *Esine lahjoitetaan materiaaliksi yleishyödylliselle taholle*
- *Esine tuhotaan*
- *Esine liitetään Orimattilan kotiseutumuseon käyttö- ja opetuskokoelmaan*
- *Siirto käyttö- ja opetuskokoelmaan voi koskea ainoastaan hyväkuntoista esineistöä*

Poistoehdotukset käsitellään vähintään kahden kulttuuripalveluiden henkilöstöön kuuluvan työntekijän palaverissa, jossa kirjataan lopullinen poistoehdotus. Kokoelmapoiston viimeinen vaihe on kulttuuripäällikön tekemä viranhaltijapäätös, joka menee tiedoksi sivustys- ja hyvinvointivaliokuntaan kerran vuodessa.

5. Kokoelmakäytännöt ja kokoelman hallinta

Kokoelmatyön resurssit ja kokoelmatilat

Orimattilan kotiseutumuseon kokoelmatyöstä vastaa Orimattilan kulttuuripalveluiden vakituinen henkilöstö, mutta vähäisen henkilöstöresurssin takia käytännön kokoelmatyötä on toteutettu myös Museoviraston avustusten avulla palkattujen määräaikaisten henkilöiden toimesta. Määräaikainen henkilöstö on vastannut erityisesti kokoelmien sähköisestä luetteloinnista. Orimattilan kulttuuripalveluissa on vuonna 2020 vakituista henkilöstöä yhteensä 1,5 henkilötyövuotta. Kulttuuripalvelut vastaavat Orimattilassa

taidemuseon, kotiseutumuseon ja kotiseutuarkiston toiminnasta sekä yleisestä kulttuuritoiminnasta. Vakituisen henkilöstön kotiseutumuseon kokoelmatyöhön käyttämä resurssi koostuu lähinnä kokoelmaan lahjoitettavan esineistön arvioinnista kokoelmaan oton kannalta sekä mahdollisesta lahjoitettavien esineiden vastaanottamisesta. Vakituinen henkilöstö on huolehtinut myös kokoelmatilojen järjestämisestä ja siistimisestä sekä mahdollisista kokoelmalainoista. Harvakseltaan järjestetyt vaihtuvat näyttelyt ovat olleet vakituisen henkilöstön tuottamia. Kesäisin kotiseutumuseolla on työskennellyt paikallisia nuoria museon valvojina. Museolla ei ole omaa konservaattoria, vaan konservointi teetetään tarpeen mukaan ostopalveluna.

Tupa. Kuva Toni Kesti.

Orimattilan kotiseutumuseon kokoelmia on säilytyksessä sekä Orimattilan kotiseutumuseon eri rakennuksissa

että Orimattilan kulttuuritalolla. Kulttuuritalon kolmanteen kerrokseen on sijoitettu pääosa museon tekstiilikokoelmasta. Kotiseutumuseon rakennuksista varsinaisena esineiden säilytystilana toimii viljamakasiini. Muissa rakennuksissa kokoelmaesineet ovat esillä näyttelyesineinä.

Käytävissä olevat kokoelmatilat eivät ole ihanteelliset esineiden säilytykseen. Kotiseutumuseon kaikki rakennukset ovat lämmittämättömiä, mistä johtuen rakennuksiin kertyy erityisesti syys- ja talvikaudella liikaa kosteutta. Riittämätön ilmanvaihto ja liika kosteus aiheuttavat yhdessä haittaa esineille, muunmuassa näkyvää hometta. Viljamakasiinissa on ollut myös ongelmia puuntuholaiten kanssa. Kulttuuritalon kolmannen kerroksen säilytystila on lämmitetty, mutta siitä huolimatta ilman kosteus ja lämpötila vaihtelevat tilassa huomattavasti vuodenaikojen mukaan. Kaikissa säilytystiloissa on myös riskinä vesikaton kautta mahdollisesti tulevat vesivahingot.

Kokoelmaan liittäminen

Orimattilan kotiseutumuseon kokoelmat karttuvat pääsääntöisesti passiivisesti. Passiivinen kokoelmien kartuttaminen tarkoittaa lahjoittajan suunnalta aloitteellista lahjoitusten tarjoamista. Aktiivista museon omasta aloitteesta tapahtuvaa kartuttamista ei tehdä kuin poikkeustapauksissa, liittyen esimerkiksi tutkimus- tai näyttelyhankkeisiin.

Kokoelmiin ei osteta esineitä. Kokoelmaan ei oteta talletuksia, vaan esineen omistus-oikeuden on aina siirryttävä museolle kokoelmaan liittämisen yhteydessä. Orimattilan kotiseutumuseo ei vastaanota esineitä, jotka eivät kuulu museon tallennustehtävään ja painopisteisiin, ovat huonokuntoisia, kokoelmista jo löytyviä tai kontekstiedoiltaan puutteellisia esineitä. Säilytystilan puutteen vuoksi museo ei voi tällä hetkellä vastaanottaa kookkaita esineitä. Säilytystilojen vaihtelevien olosuhteiden vuoksi myöskään sellaista materiaaliltaan arkaa esineistöä ei voida tällä hetkellä vastaanottaa, joka vaatii ilman lämpötilan ja kosteuden suhteen tasaiset ja koneellisesti säännellyt säilytysolosuhteet. Hankintapäätöksen esineen kokoelmaan liittamisestä tekee kulttuuripäällikkö.

Esineestä täytetään vastaanottotilanteessa aina vastaanottolomake, joka on samalla lahja- tai kauppakirja (liite 1). Vastaanottolomakkeessa on määritelty vastaanottoehdot. Vastaanottolomakkeesta käy ilmi, mitä aineistoa se koskee, osapuolten nimet ja yhteystiedot sekä aineiston oikeudellinen asema, eli onko kyseessä lahjoitus vai ostos, sekä mahdolliset lisäehdot. Lomakkeessa esine kuvaillaan niin, että sen voi tunnistaa ja sille annetaan diaarinumero. Vastaanottolomakkeen sivulle 3 täytetään esineen kontekstietiedot esitiedoiksi luettelointia varten. Vastaanottolomakkeen allekirjoittavat luovuttaja ja museon puolesta hankintapäätöksen tehnyt henkilö (kulttuuripäällikkö). Vastaanottolomakkeita tehdään kaksi saman sisältöistä kappaletta, joista toinen jää luovuttajalle ja toinen museolle. Museon vastaanottolomakkeita säilytetään kulttuuripalveluiden toimistossa.

Arkun kansi. Kuva Toni Kesti.

Kaapin koriste. Kuva Toni Kesti.

Esineiden vastaanottotilana toimivat lahjoituksesta riippuen kulttuuripalveluiden toimistotilat kulttuuritalolla tai kotiseutumuseon säilytystilana toimiva viljamakasiini. Esine voidaan sopimuksen mukaan myös hakea luovuttajan osoittamasta paikasta. Luovutuksen jälkeen esineen kuntoa tarkkaillaan mahdollisten museotuholaisten varalta. Kotiseutumuseolla ei ole erillistä karanteenitilaa uusille esineille.

Hankinta kirjataan mahdollisimman pian vastaanoton jälkeen sähköiseen tietokantaan, jolloin hankintaerä saa oman päänumeron ja yksittäiset esineet alanumerot. Numeromerkintä kiinnitetään esineeseen tilapäisesti, esimerkiksi langalla sidotulla lapulla tai muulla helposti poistettavalla keinolla. Numeroinnin jälkeen esine siirretään säilytystilaan odottamaan luettelointia. Uudet esineet tulisi luetteloida sähköisesti mahdollisimman pian vastaanoton jälkeen, mutta käytännössä luettelointia tehdään vain silloin, kun siihen saadaan palkattua ulkopuolista työvoimaa.

Kokoelman hallinta ja käyttö

Kokoelmia on luetteloitu sähköiseen WebMusketti kokoelmatietokantaan projektiluontoisesti vuosina 2012 ja 2013. Kokoelmanhallintaohjelma tulee vaihtumaan vuoden 2020 loppuun mennessä ja WebMuskettiin luetteloitujen esineiden tiedot siirtyvät uuteen ohjelmaan. Tavoitteena on saada museon koko kokoelma luetteloitua sähköisesti vuoteen 2027 mennessä. Pitkä tavoiteaika johtuu siitä, että luettelointia pystytään tekemään lähes ainoastaan ulkopuolisen rahoituksen turvin.

Salin kahviastiasto. Kuva Toni Kesti.

Suurin osa kotiseutumuseon esineistä on luetteloitu manuaalisesti kokoelmakorteille. Kokoelmakortteja säilytetään Orimattilan kulttuuritalossa sekä Päijät-Hämeen alueellisessa vastuumuseossa Lahdessa.

Kotiseutumuseossa on runsaasti luetteloimattomia esineitä, joista osasta ei ole mitään kontekstittietoja. Näiden esineiden kohdalla on harkittava kriteereiden ja arviointiperusteiden pohjalta, otetaanko niitä lainkaan kokoelmaan. Hyväkuntoisen esineistön voi jättää käyttö- ja opetuskokoelmaan, jolloin esineitä ei luetteloida eikä käsitellä museoesineinä. Tapahtumatoiminnassa käytetään vain käyttö- ja opetuskokoelmaan kuuluvaa materiaalia. Perusnäyttelyt sekä vaihtuvat näyttelyt suunnitellaan ja rakennetaan ensisijaisesti omien luetteloitujen kokoelmien pohjalta.

Orimattilan kotiseutumuseossa on käytössä ainoastaan kaksi esineiden arvoluokkaa: kokoelmaan kuuluvat ja kuulumattomat esineet. Kokoelmaan kuuluvia esineitä ei ole luokiteltu eri arvoluokkiin niiden merkityksellisyyden perusteella, mutta arvoluokituksen voi ottaa myöhemmin käyttöön, mikäli se katsotaan kokoelmanhallinnan kannalta tarpeelliseksi. Arvoluokituksesta voi olla hyötyä hankintapäätöksiä tehtäessä ja poistettaessa esineitä.

Lainastoiminta

Orimattilan kotiseutumuseo lainaa kokoelmiinsa kuuluvia esineitä muille museoille ja julkisyhteisöille, mikäli lainan saaja pystyy takamaan esineille asialliset ja turvalliset kuljetus- ja näyttelyolosuhteet. Valokuvista ei lainata alkuperäisaineistoa.

Jokainen lainapyyntö käsitellään tapauskohtaisesti. Lainoista päättää kulttuuripäällikkö. Kaikista lainoista laaditaan kirjallinen sopimus, jossa laina-aika ja lainattavan esineen vakuutusarvo määritellään.

Ennen lainausta materiaalin kunto tarkistetaan ja lainattava materiaali valokuvataan. Lainan vastaanottaja vakuuttaa materiaalin lainaussopimuksessa määritellystä summasta koko laina-ajaksi. Lainan antaja pakkaa materiaalin huolellisesti ja lainaava taho huolehtii turvallisesta kuljetuksesta. Palautuksen yhteydessä esineen kunto tarkastetaan ja laina-aikana mahdollisesti syntyneet vauriot kirjataan.

6. Kokoelman saavutettavuus ja viestintä

Kokoelmasta noin puolet on esillä pysyvissä näyttelyissä Orimattilan kotiseutumuseon eri rakennuksissa. Lisäksi kokoelmia hyödynnetään vaihtuvissa näyttelyissä. Orimattilan kotiseutumuseo on avoinna yleisölle kesällä, pääsääntöisesti heinäkuun ajan. Keväisin ja syksyisin museossa vieraillee paikallisia koululais- ja päiväkotiryhmiä ja museo on avoinna tilauksesta myös muille ryhmille. Orimattilan kotiseutumuseoon on 2-3 euron pääsymaksu aikuisille. Alle 18-vuotiaat pääsevät museoon ilmaiseksi, samoin kuin paikalliset koululais- ja päiväkotiryhmät opettajineen. Orimattilan kotiseutumuseossa ei käy Museokortti.

Museon rakennukset eivät ole esteettömiä: jokaisessa rakennuksessa on portaat tai korkea kynnyks. Rakennuksissa on myös sisäpuolella vanhoille taloille tyypillisiä korkeita kynnyksiä ja kapeita oviaukkoja. Museon pihapiiriin pääsee esimerkiksi pyörätuolilla, mutta maasto on ruohikkoista ja paikoin muhkurista. Museon välittömässä läheisyydessä ei ole parkkipaikkaa, joten autolla tulevien on käveltävä museolle noin 500 metriä viereiseltä kaupungin omistaman kiinteistön parkkipaikalta.

Muun muassa esteettömyyssiä kokoelmien digitaalista saavutettavuutta pyritään kehittämään. Suunnitteilla on mobiiliopaste, joka toimisi sähköisenä oppaana sekä satunnaisille kävijöille että koululais- ja päiväkotiryhmille, mutta mahdollistaisi myös niille henkilöille museoon tutustumisen, jotka eivät pääse fyysisesti paikan päälle. Kun museon kokoelmia tulevaisuudessa luetteloidaan ja valokuvataan digitaalisesti, on se tehtävä myös mahdollista Finna.fi-palvelussa tapahtuvaa näkyvyyttä ajatellen.

Orimattilan kotiseutumuseolla on kotisivut Orimattilan kaupungin kotisivujen alaisuudessa osoitteessa <https://www.orimattila.fi/vapaa-aika/orimattilan-kotiseutumuseo>. Lisäksi kotiseutumuseo löytyy internetistä Päijät-Hämeen museomatka-sivustolta osoitteesta <http://www.phmuseomatka.fi/index.php/fi/orimattila/orimattilan-kotiseutumuseo> sekä Museot.fi -sivustolta osoitteesta <https://museot.fi/museohaku/index.php?museoid=21584>. Museon sosiaalisen median näkyvyyttä pyritään kehittämään.

Museopäivä 2017. Kuva Anna-Riikka Vaden.

Kotiseutumuseon kokoelmat ja niihin liittyvät tiedot ovat avoimia tutkijoille. Kulttuuripalveluiden henkilökunta avustaa tutkijoita aineistojen käytössä ja niihin liittyvien tietojen hankinnassa. Tarvittaessa kokoelmien tutkimuksessa voidaan hyödyntää Päijät-Hämeen alueellisen vastuumuseon palveluita.

7. Kokoelman tulevaisuus

Jotta Orimattilan kotiseutumuseon kokoelma säilyisi myös tuleville sukupolville, on museon säilytysolosuhteisiin tehtävä parannuksia lähivuosien aikana. Nykyiset kokoelmatilat eivät ole olosuhteiltaan sopivia museoesineiden säilytykseen, sillä liika kosteus ja lämpötilojen vaihtelu vaurioittavat esineitä. Museoesineille soveliaiden säilytysolosuhteiden luominen on ensiarvoisen tärkeää konservointitarpeen minimoimiseksi. Museo tarvitsee myös lisää fyysistä säilytystilaa, mikäli kokoelmaa aiotaan kartuttaa. Myös museorakennuksia tulee huoltaa. Erityisesti ylä- ja alapohjien kunnosta täytyy huolehtia. Kaikki toimenpiteet on suoritettava konservoivasta näkökulmasta ja perinteisiä materiaaleja ja työtapoja käyttäen.

Myös museon siivoukseen on kohdistettava nykyistä enemmän resursseja ja siivouksen laatuun on kiinnitettävä enemmän huomiota. Esineiden pinnalle kertyvä pöly ja lika yhdessä kosteuden kanssa lisäävät riskiä esineiden vaurioitumiselle. Orimattilan kotiseutumuseon kokoelmille tulee laatia riskienhallintasuunnitelma, missä kartoitetaan mahdolliset riskit kokoelmille sekä linjataan esineiden pelastustoimet onnettomuuden uhatessa tai sattua.

Orimattilan kotiseutumuseon viehättävä ja laaja pihapiiri sekä keskeinen sijainti antavat hyvät mahdollisuudet museon toiminnan kehittämiseen. Tulevaisuudessa museon toiminnan elävöittämistä ja aukiolon laajentamista voisi toteuttaa ulkopuolisen toimijan, esimerkiksi paikallisen yhdistyksen kanssa yhteistyössä. Toiminnan elävöittäminen toisi museolle uusia kävijöitä ja tekisi paikasta merkityksellisemmän sekä paikalliselle väestölle että matkailijoille. Laajemmat aukioloajat mahdollistaisivat myös kokoelman nykyistä paremman hyödyntämisen ja tekisivät vaihtuvien näyttelyiden järjestämisestä mielekkäämpää.

Kokoelmien sähköiseen luettelointiin ja digitalisointiin haetaan mahdollisuuksien mukaan ulkopuolista rahoitusta. Kokoelmat pyritään saamaan nykyistä laajemmin ja monipuolisemmin esille ja niiden käyttöä ja saavutettavuutta parannetaan resurssien mukaan.

VASTAANOTTOLOMAKE

 Diaarinumero:

Lahja- / kauppakirja

Tämä vastaanottolomake toimii lahjakirjana/ostokuitina. Luovuttajan allekirjoitus vahvistaa, että aineisto on luovutettu museolle peruuttamattomana lahjana tai vastiketta vastaan suoritettuna ostona. Allekirjoituksellaan luovuttaja myös sitoutuu vastaamaan oikeudestaan luovuttua esineistö museolle.

 Lahjoitus

 Osto
Museon nimi: Orimattilan kotiseutumuseo

Osoite: Pappilantie 4, I6300 Orimattila

Puh. 040 569 6672

Omistaja (lahjoittaja / myyjä):

Osoite:

Puh.

Luovuttaja (jos muu kuin edellä):

Osoite:

Puh.

Kohde (esine/teos/kuvat/arkistoaineisto):

Lahjoittajalta/myyjältä saatavat muut tiedot (*valmistus-, käyttö-, omistus-, hankintatiedot*) kirjataan vastaanottolomakkeen liitteeksi edelleen siirrettäväksi kohteen luettelointitietoihin. Liitteitä ___ kpl

Oikeudet siirtyvät museolle yksinoikeudella: Kyllä Ei, lisätietoja:

Erityisehdot (Museossa noudatetaan ICOMin Museoettisiä sääntöjä ja liitteenä olevia vastaanottoehtoja):

Lahjoittaja / myyjä: Olen tutustunut vastaanottoehtoihin ja hyväksyn ne itseäni sitoviksi ja vakuutan edellä olevat tiedot oikeiksi

päiväys

Omistajan tai hänen valtuuttamansa henkilön allekirjoitus

nimenselvennys

Vastaanottaja: Museon puolesta olen vastaanottanut em. kohteen

päiväys

Vastaanottajan allekirjoitus

nimenselvennys ja asema

Vastaanottoehdot

Lahjoitus

Lahjoituksella tarkoitetaan oikeustointa, jolla lahjoittaja luovuttaa museolle vastikkeetta omistus-, hallintaoikeuden lahjoituksen kohteeseen. Lahjoituksen kohde voi olla esine, teos, kuva, asiakirja tai muu lahjakirjassa määritelty kokonaisuus.

Museo ei ole velvollinen vastoin tahtoaan ottamaan vastaan lahjoituksia. Museo vastaanottaa hyväksymänsä lahjoituksen täysin omistus- ja hallintaoikeuksien sekä siirrettävien tekijän- ja muihin mahdollisiin oikeuksiin. Lahjoituksen kautta museo saa oikeuden käyttää lahjoituksen kohdetta valitsemallaan tavalla mm. näyttely-, opetus-, tutkimus- ja julkaisutoimintaan lahjakirjaan mahdollisesti sisältyvien ehtojen puitteissa.

Museolla on oikeus perustellulla päätöksellä poistaa kokoelmastaan tai siirtää toisen museon kokoelmiin aineistoa, jonka säilyttämistä museossa ei katsota tarkoituksenmukaiseksi. Mikäli poistettava aineisto halutaan palautettavaksi lahjoittajalle, on siitä ilmoitettava lahjoituksen yhteydessä.

Lahjoituksesta tehdään kirjallinen lahjakirja. Sopimusta tehdään kaksi samanlaista kappaletta, yksi kummallekin osapuolelle. Kohteen omistaja eli lahjoittaja on velvollinen ilmoittamaan tiedossaan olevat lahjoitusta koskevat tekijänoikeudet tai mahdolliset oikeuksien rajoitukset ennen lahjakirjan allekirjoittamista. Allekirjoituksellaan lahjoittaja vahvistaa, että hänellä on täysi oikeus lahjoittaa kohde ja että lahjoitus on annettu museolle täydellisenä ja peruuttamattomana lahjana.

Mikäli museo on saanut lahjan testamentin kautta, on testamentin toimeenpanijan luovutettava museolle testamentin sekä sen toimeenpanoa koskevien asiakirjojen kopiot.

Lahjoittaja hyväksyy, että hänen henkilötietonsa tallennetaan museon tietokantaan/ luettelointitietoihin tutkimuskäyttöä varten.

Osto

Ostolla tarkoitetaan kauppaa eli oikeustointa, jolla museo ostaa kohteen täysin omistus- ja hallintaoikeuksien kauppakirjassa määriteltyä vastiketta vastaan käytettäväksi museon yleisten tarkoitusten mukaisella tavalla. Oston kohde voi olla esine, teos, kuva, asiakirja tai muu kauppakirjassa määritelty kokonaisuus.

Kauppaan sisältyy myös siirrettävissä olevat tekijän- ja muut mahdolliset oikeudet. Kohteen omistaja eli myyjä on velvollinen itse ilmoittamaan tiedossaan olevat kauppaa koskevat tekijänoikeudet tai mahdolliset oikeuksien rajoitukset ennen ostoa. Ostosta laaditaan kauppakirja kahtena kappaletta, jossa myyjä allekirjoituksellaan vahvistaa, että hänellä on täysi oikeus myydä kohde.

Myyjä hyväksyy, että hänen henkilötietonsa tallennetaan museon tietokantaan/luettelointitietoihin tutkimuskäyttöä varten.

VASTAANOTTOLOMAKE

Esitietolomake luettelointia varten

Diariinnumero: _____

ESINEEN/KUVAN/ARKISTON NIMI:

Kuvaus:

Määrä _____ kpl Erillisten osien määrä _____ kpl

Kunto lahjoitus/ostohetkellä:

Esineen käyttötiedot / Kuvan tiedot:

Käyttäjä(t) ja käyttöpaikka(t)/Kuvan aihe (henkilöistä nimet) ja kuvauspaikka:

Ajoitus (tai arvio siitä), käyttöaika/Kuvausaika:

Käyttötarkoitus:

Valmistaja ja valmistuspaikka, valmistusaika/Kuvaaja:

Valmistustapa/Kuvatyyppi:

Aikaisemmat omistajat:

Lisätiedot (tiedot/tarinat/muistot, tarvittaessa toisella puolella/liitteenä _____ kpl):

Kuva on originaali [] kyllä [] ei, originaalin säilytyspaikka:

Museolla oikeus julkaista kuvia, joissa lahjoittaja esiintyy: [] kyllä [] ei

(julkaisuluvat mahdollisesti muista kuvissa esiintyvistä erillisellä liitteellä _____ kpl)

Esineen numero: _____

Sijoituspaikka museossa: _____

numero merkitty esineeseen [] lapulla [] pysyvästi

valokuvattu [] päivämäärä _____ kuvaaja: _____

luetteloitu [] päivämäärä _____ luetteloija: _____

Orimattilan kotiseutumuseo
Pappilantie 4, 16300 Orimattila
Puh. 040 569 6672, 044 781 3567

www.orimattila.fi